

Kdo jsem a kdo chci být

I. Na základě uvedených úryvků se pokuste charakterizovat postoj jednotlivých rodin k židovství a československému státu. Co bylo pro ně důležitější a proč?

A

„Židovské tradice se v rodině nepěstovala, o své náboženské příslušnosti se Handa poprvé dozvěděla až ve škole. Na prvním vysvědčení v kolonce vyznání stálo „mojžišské“.

„Pamatuji se, jak jsem tenkrát strašně plakala a ptala se tatínka, proč mám na vysvědčení něco docela jiného než všichni ostatní. A on odpověděl: „Ano, jsme židé. Ale to není tak důležité. Jsme Češi jako všichni ostatní. Tohle je jenom jiné náboženství.“

(Brenner – Wonschick, H., Děvčata z pokoje 28. Přátelství, naděje a přežití v Terezíně, Brno: Barrister a Principal 2007, s. 60 (z medailonku Handy Pollakové))

B

„Juditini rodiče byli sionisticky zaměřeni, ne však v přísném slova smyslu nábožní. „Tatínek říkával: Aby se člověk pomodlil, na to nemusí chodit do synagogy. Jestli Bůh existuje, tak je všude.“ Ale židovské svátky se v rodině vždycky slavily, protože Julius a Charlotte Schwarzbartovi velmi dbali na to, aby si jejich děti uvědomovaly židovskou kulturu a tradice. Hlavně Juditina maminka, rodačka z Vídně, se starala o slavnostní atmosféru a podávala chutná jídla... Tehdy stávaly na vitríně v obývacím pokoji krásné staré hodiny, na jejichž ciferníku bylo hebrejsky vyryto: „Ať je tato hodina v tomto domě požehnaná.“

(Brenner – Wonschick, H., Děvčata z pokoje 28. Přátelství, naděje a přežití v Terezíně, Brno: Barrister a Principal 2007, s. 97 (z medailonku Judith Schwarzbartové))

C

„Tatínek byl národnosti české, maminka německé, narodili se ovšem v časech rakousko-uherské monarchie, kdy národnost nehrála zásadní roli. Byli asimilovaní Židé, jakých pak za první republiky v Čechách a na Moravě bylo spousta. Já jsem sice od první třídy chodila do náboženství, ale náš běžný život židovstvím nijak poznamenán nebyl. Také s myšlenkami sionismu jsem přišla do styku mnohem později.“

(Merová, E., Opožděné vzpomínky. Životopis, který se nevešel na jednu stránku, Brno: Bariister a Principal, 2011, s. 13–14)

D

„Pro Pollakovy nehrálo do té doby (do roku 1938) náboženství žádnou roli a Helga se s judaismem setkala až v obecné škole, při výuce mojžišského náboženství. V té době se však její rodiče rozpomněli na své židovské kořeny. V dubnu 1938, o svátku Pesach, navštívili Otto a Frieda Pollakovi poprvé společně se svou dcerou sederovou slavnost v synagoze.“

(Brenner – Wonschick, H., Děvčata z pokoje 28. Přátelství, naděje a přežití v Terezíně, Brno: Barrister a Principal 2007, s. 26 (z příběhu Helgy Pollak))

Pojmy a jejich význam

II.A. Pokuste se stručně vysvětlit následující pojmy. Co podle vás určovalo označení žid – Žid a jak se toto vymezení proměnilo přijetím a realizací norimberských zákonů?

asimilace – žid – Žid – Čechožid – německy hovořící Žid – sionismus – mojžišské vyznání – judaismus – židovské svátky – norimberské zákony

Z příkazu Vám oznamujeme, že dne 11. února máte odcestovat k pracovnímu nasazení v Terezíně.

Děti: Nežidovské děti nemohou být vzaty sebou. Tyto děti mohou zůstat v bytě v opatrování příbuzných nebo známých, nebo mohou být dány k příbuzným nebo známým smíšeným manželstvím, nebo do veřejných sociálních institucí. Židovské děti musí být vzaty sebou do Terezína.

Jsem Žid po 1938/1939

Z příkazu Vám oznamujeme, že dne 11. února máte odcestovati k pracovnímu nasazení v Terezíně. Děti: Nežidovské děti nemohou býti vzaty ssebou. Tyto děti mohou zůstat v bytě v opatrování příbuzných nebo známých, nebo mohou býti dány k příbuzným nebo známým smíšeným manželstvím, nebo do veřejných sociálních institucí. Židovské děti musí být vzaty ssebou do Terezína.

II.B. Jak a v čem se zásadně změnilo postavení židovského obyvatelstva v roce 1938/1939? Jak tuto změnu prožívaly autorky jednotlivých úryvků?

A

„Dne 20. května 1938 vstoupily i v Rakousku v platnost norimberské rasové zákony. Od té doby každodenní život ovládalo násilí a strach. Přes všechnu ochranu, kterou se rodiče snažili Helze poskytovat, začala i do jejího života den ode dne citelněji prosakovat tato nová atmosféra. Ve škole museli židovští žáci sedět ve zvláštních „židovských lavicích“. Děti, které s Helgou dříve kamarádily, se od ní nyní odvracely. Na ulici vládla chátka. „Jednoho dne mě cestou ze školy zastavilo pár cizích kluků a křičeli na mě: „Ty židovská svině!“ Vím ještě, jak jsem se rozplakala a jak mě jeden policista – byl to pan Lahner, který bydlel v našem domě – vzal za ruku, utěšil mě a odvedl domů.“ I Helžina třídní učitelka Dora Neussová ji měla i nadále ráda. Na konci školního roku jí napsala do památníku: „Když tě zasáhne obrat soudu, netrap se. Neboť i Měsíc musí ubýtn, aby mohl znovu přibývat. Tvoje třídní učitelka Dora Neussová, která bude velice postrádat svého malého smíška.“

(Brenner – Wonschick, H., Děvočka z pokoje 28. Přátelství, naděje a přežití v Terezíně, Brno: Barrister a Principal 2007, s. 26)

B

„Začalo to tím, že mi jednoho dne v Sokole řekli, že už k nim nemůžu chodit. Pak za mnou přišla moje nejlepší kamarádka Tereza a řekla mi: „Tatínek mi už nedovolí si s tebou hrát. Už spolu nesmíme mluvit.“ Pocházela z velice zbožné křesťanské rodiny, často jsme se navštěvovaly. Ze dne na den se všechno změnilo. Šla jsem plačky domů a ptala jsem se: Proč? Proč tak najednou?... Před okupací jsem se občas účastnila hodin katolického náboženství, protože často bývaly uprostřed mezi jinými předměty. Pak jednou katecheta vykládal, že židé zabíjejí prvorozené syny, aby dělali macesy. Vstala jsem a řekla: „To není pravda. My jsme nikdy žádného chlapečka nezabili, a macesy jíme každý rok!“ Ale děti stejně věřily katechetovi, a ne mně.“

(Brenner – Wonschick, H., Děvočka z pokoje 28. Přátelství, naděje a přežití v Terezíně, Brno: Barrister a Principal 2007s. 97 (z medailonku Judith Schwarzbartové)

C

„Dobře si pamatuji, co jsem cítila, když jsem šla poprvé po ulici s hvězdou na kabátku, a sice na hodinu akordeonu. Stázi šla o pár kroků přede mnou, aby to vypadlo, že k sobě nepatříme, a nesla nástroj. Měla jsem podivný pocit, že jsem středem pozornosti a všechny pohledy míří na mě. Ve skutečnosti si mě nikdo nevšímal... Musela jsem odevzdat i svého kamaráda Puntu. Moc krásně zpíval, měl pěknou klíčku, dokonce s koupelníčkou, byla tam i miska s vodou a jiná s ptačím zobem, který jsem mu kupovala v obchodě s krmivem pro domácí zvířátka. Takže i Puntovi se zmíněné nařízení týkalo, jednalo se patrně o židovského kanárka, jak ale mohl být Třetí říši nebezpečný, jsem nechápala.

(Merová, E., Opožděné vzpomínky. Životopis, který se nevešel na jednu stránku, Brno: Bariister a Principal, 2011, s. 21 - 22)

II.C. Zapiš do tabulky, jak vnímali (označovali) sami sebe a jak byli vnímáni (označováni) Židé/židé před a po 1938/1939.

před 1938/1939	po 1938/1939

II.D. Napiš, jakou úlohu v jejich postavení sehrály norimberské zákony a jejich realizace? Co díky nim mohli/nemohli?

III. Zamysli se nad tím, které konkrétní věci jsou pro Tebe důležité nebo mají ve tvé životě významné místo. Co by pro tebe osobně znamenala jejich ztráta a proč?